

6.9.1. Inleiding

Borstkanker preventie bij vrouwen

Bij vrouwen is borstkanker de meest voorkomende kanker: in Europa, zijn 15 tot 35 % van de kwaadaardige gezwellen borstkanker. In België was de incidentie van borstkanker in 1992, 96 op 100.000 vrouwen. Het risico dat een vrouw een borstkanker krijgt voor 75 jaar is geschat op 8% (1) en de bruto sterftecijfer in 1992 voor borstkanker zijn 46 op 100.000 in België.

Op dit ogenblik zijn er geen duidelijke richtlijnen om op grote schaal aan primaire borstkanker preventie te doen. het probleem vooral bedwongen door het vroegtijdig opsporen van de kanker. Dit kan gebeuren via een zelfonderzoek, het klinische onderzoek door een arts en vooral dankzij een mammografie.

In de jaren tachtig werd het accent vooral gelegd op het zelfonderzoek van de borsten en de vroegtijdige opsporing via het klinisch onderzoek van een arts. Sinds 1988 heeft de opsporing van borstkanker terrein gewonnen aangezien verschillende internationale studies hadden aangetoond dat vroegtijdige opsporing bij vrouwen van 50 tot 70 jaar (via een mammografie om de twee jaar) de oorzaak specifiek mortaliteit kon doen dalen van 30 tot 50% (2). Het nut van een zelfonderzoek of een klinisch onderzoek van een arts daarentegen is tot op heden nog niet aangetoond kunnen worden.

In deze module van de Gezondheidsenquête via interview, is zowel de mammografie als het zelfonderzoek of het klinisch onderzoek van een arts bestudeerd geworden. Op dat vlak bestaan niet veel gegevens in België:

- In het kader van Europa tegen kanker, heeft men aangetoond dat in België in 1991 (3) 40% van de vrouwen tussen 40 en 69 ieder jaar een mammografie liet nemen en 28% iedere twee jaar.
- In het kader van een preventie campagne in Gent in 1992(4), heeft 61% de oproepingsbrief beantwoord.
- Een telefonische enquête in Vlaanderen eind 1995 (5) heeft een percentage aangetoond van 38% bij vrouwen van 50 tot 69 jaar.

De gebruikte instrumenten tijdens deze enquête zijn gebaseerd op de enquête "Vos habitudes de vie et votre santé-Santé Québec". Er is tot op heden geen Europese standaard vragenlijst zelfs na aan bod te komen op de "Fourth consultation to develop common methods and instruments for health interview surveys in Europe".

Volgende indicators zijn gemeten:

- Het percentage vrouwen dat een mammografie heeft laten nemen in de loop van de laatste twee jaar (SC08_1)
- De tijdspanne sinds de laatste mammografie (SC08_2); we kunnen ook het percentage vrouwen schatten dat vorig jaar onderzocht is geworden in vergelijking met het jaar ervoor
- De redenen waarom vrouwen tussen 50 en 70 jaar zich niet laten onderzoeken(SC09_1)
- Het percentage vrouwen dat een klinisch onderzoek heeft ondergaan in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1) en de tijdspanne sinds het laatste onderzoek
- Het percentage vrouwen dat een zelfonderzoek heeft gedaan in de loop van de laatste maand (SC13_1) en de tijdspanne sinds het laatste zelfonderzoek.

Alle indicators zijn berekend voor drie leeftijdsgroepen:50-70 jaar (die gedefinieerd is als de huidige doelgroep voor opsporingsprogramma's), 40-49 jaar voor wie de opsporingsonderzoeken frequent zijn en voor alle andere van 15 jaar en ouder.

Opsporing van baarmoederhalskanker

Baarmoederhalskanker is de derde meest voorkomende kanker bij vrouwen. In België was de incidentie van borstkanker tussen1990 en 1992, 15 op 100.000 vrouwen en de bruto sterftecijfer was 9 op 100.000 in 1993.

Deze kanker kan vroegtijdig worden opgespoord dankzij het uitstrijkje en het diagnostisch cytologisch onderzoek van Papanicolaou; deze techniek heeft zijn effect bewezen in Scandinavië (6,7), door een significante vermindering van de mortaliteit. De organisatie van zo'n opsporingsprogramma varieert per land maar na de richtlijnen van "Europa tegen kanker" is de doelgroep bepaald voor vrouwen van 25 tot 64 jaar.

In het kader van deze enquête hebben we ook gegevens verkregen die buiten deze doelgroep vallen en dan vooral bij de vrouwen jonger dan 25 jaar. Van deze groep kunnen we niet echt spreken over een kostenbaten effect bij baarmoederhalsuitstrijkjes.

De meeste landen bevelen voor wat preventie van baarmoederhalskanker betreft de vrouwen aan om iedere drie jaar een uitstrijkje te laten nemen. De nauwkeurigste testen zijn niet gebaseerd op een kosten-baten analyse. Vanuit preventief oogpunt kunnen we stellen dat vrouwen die een uitstrijkje hebben laten nemen in de loop van de laatste drie jaar onder "controle" staan.

Op dit ogenblik bestaat geen internationaal standaard instrument om de opsporing van baarmoederhalskanker te meten. In deze enquête zijn de vragen geïnspireerd op de gezondheidsenquête van Quebec, Canada. Alle vragen beantwoorden ook aan de instrumenten die voorgesteld zijn op de "Fourth consultation to develop common methods and instruments for health interview surveys in Europe". De vragen zijn opgenomen in de schriftelijke enquête en zijn dus gelimiteerd tot vrouwen van 15 jaar en ouder. Een eerste item vraagt naar de tijdsspanne sinds het laatste uitstrijkje terwijl de drie volgende vragen vooral gericht zijn op het bestaan van een opsporingsprogramma. Indien de vrouw geen uitstrijkje heeft laten nemen in de laatste drie jaar wordt ook naar een reden gevraagd.

Ideaal gezien mogen alleen die vrouwen in aanmerking genomen worden die in de risico groep zitten (en dus de vrouwen eruit halen die geen baarmoeder meer hebben). Aangezien dit echter onmogelijk was zijn de percentages berekend voor de hele populatie.

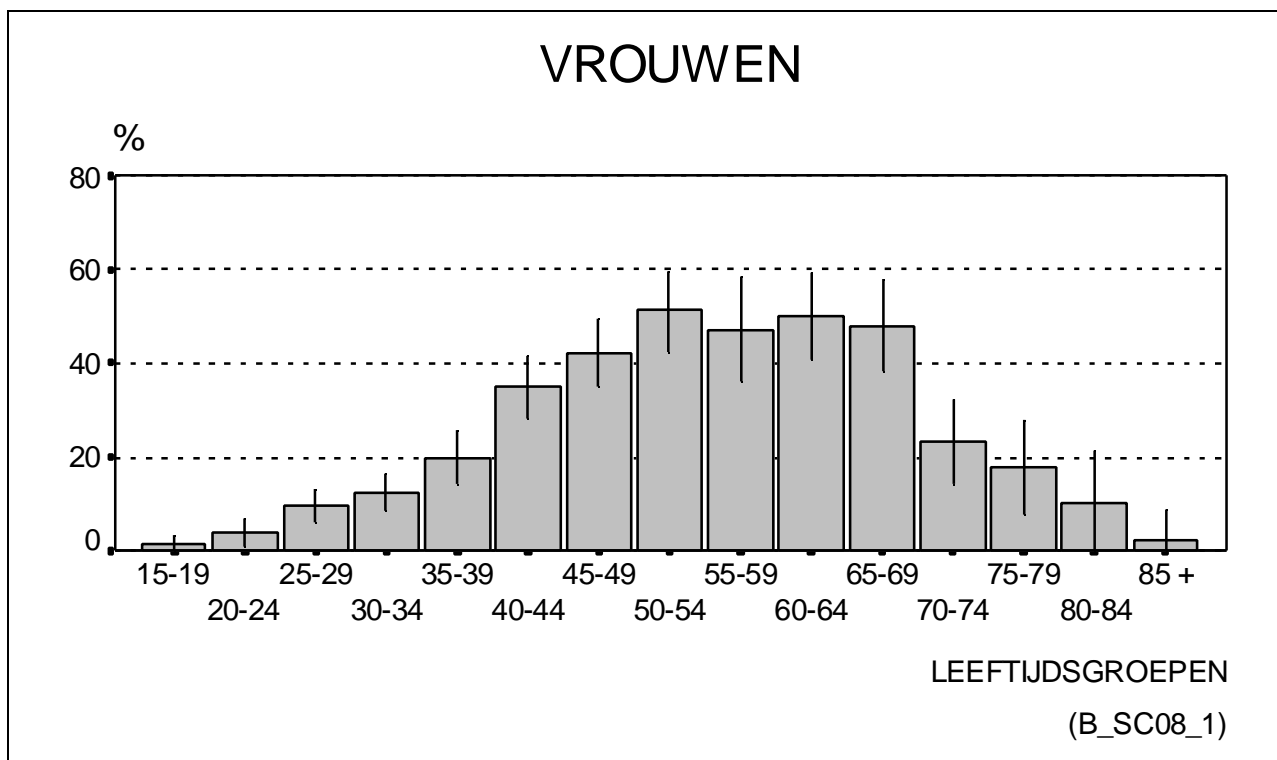
6.9.2. België

6.9.2.1. Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1)

In België hebben 49% van de vrouwen van 50 tot 70 jaar een mammografie gehad in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage is voor de 40 tot 49 jarigen, 39%.

Het percentage vrouwen dat in de loop van de laatste twee jaar een mammografie heeft laten doen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.2.1): 11% bij de 30 tot 34 jarigen, 22% bij de 35 tot 39 jarigen, 48% bij de 40 tot 44 jarigen, 59% bij de vrouwen van 45 tot 49 jaar, 69% bij de 50-54 jarigen om tenslotte te dalen tot 52% bij vrouwen van 65 tot 69 jaar.

Figuur 6.9.2.1 Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen, (sco8_1) in functie van de leeftijd van de vrouwen, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.2.1)

Op socio-economisch vlak is er een lichte samenhang tussen het aantal mammografieën en het opleidings- en inkomensniveau van de vrouw. Na standaardisatie voor leeftijd en geslacht schijnen alleen vrouwen met een hoger diploma wat vaker een mammografie te laten nemen. Na multi-variabele analyse (rekening houdend met het Gewest, inkomens en gezondheidsbeleving) is deze tendens significant.

Tabel 6.9.2.1 *Percentage vrouwen (50-70 jaar) die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Gezondheidsenquête, België, 1997.*

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	33,4	(13,8-53,1)
	Lager	39,3	(25,1-53,6)
	Lager secundair	35,2	(25,8-44,6)
	Hoger secundair	54,5	(44,6-64,4)
	Hoger	63,6	(54,6-72,7)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	37,3	(20,7-53,8)
	20.000-30.000	39,5	(29,2-49,9)
	30.000-40.000	53,0	(43,3-62,6)
	40.000-60.000	46,1	(37,3-54,9)
	>60.000	56,3	(43,3-69,4)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	49,6	(43,2-55,9)
	Zeer slecht tot redelijk	50,9	(43,1-58,7)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	49,0	(43,0-55,0)
	Vroeger gerookt	49,6	(38,3-60,9)
	Matige roker (<20)	49,8	(37,1-62,5)
	Zware roker	35,9	(20,4-51,3)
VERBLIJFPLAATS	Vlaams Gewest	46,5	(39,7-53,4)
	Brussels Gewest	60,1	(52,0-68,1)
	Waals Gewest	50,1	(42,1-58,1)
PROPORTIE GECORRIGEERD VOOR LEEFTIJD - beperkt tot 50 - 70 jaar			

Het percentage vrouwen tussen 50 en 70 jaar dat in de loop van de laatste twee jaar een mammografie heeft laten nemen lijkt hoger in Brussel (58%) dan in de twee andere Gewesten (45% in het Vlaams en 50% in het Waals), zelf al is het verschil niet significant na standaardisatie voor leeftijd.

Binnen de Gewesten zelf (Tabel 6.9.2.2) zijn er verschillen (deze blijven ook na standaardisatie voor leeftijd in Vlaanderen). In Vlaanderen varieert het percentage mammografieën van 36% in West-Vlaanderen tot 51% in Oost-Vlaanderen. In het Waals Gewest zijn de verschillen niet significant.

Tabel 6.9.2.2 Percentage vrouwen (50-70 jaar) die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1), per provincie, Gezondheidsenquête, België, 1997.

VERBLIJFPLAATS (provincie)	MAMMOGRAFIE IN LAATSTE 2 JAAR		Totaal
	Ja	Nee	N

	%	%	
Antwerpen	43,3	56,7	99
Vlaams Brabant	49,3	50,7	75
West-Vlaanderen	36,4	63,6	89
Oost-Vlaanderen	51,0	49,0	94
Limburg	45,2	54,8	51
Brussel	58,4	41,6	322
Waals Brabant	47,7	52,3	29
Henegouwen	57,3	42,7	130
Luik	49,6	50,4	153
Luxemburg	36,6	63,4	33
Namen	41,6	58,4	47
België	48,6	51,4	1122

Personen van 50 tot 70 jaar			

Bijkomende analyses

28% van de vrouwen tussen 50 en 70 hebben in de loop van het laatste jaar een mammografie laten nemen en 20% in de loop van het vorige jaar. Er is dus een lichte verhoging (58% in plaats van 50%) voor de laatste twaalf maanden. Dit fenomeen is trouwens duidelijker in Brussel (65%) dan in de twee andere Gewesten. Bovendien hebben 19% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 32% hebben dit nog nooit laten doen (dit laatste komt vaker voor bij vrouwen met een laag opleidingsniveau).

Bij de vrouwen die een mammografie hebben laten nemen hebben 57% dit laten doen op aanraden van hun huisarts of specialist zonder enig aanwijsbare reden, 19% heeft een oproepingsbrief beantwoord en 14% omdat zij of een arts een abnormaliteit had vastgesteld.

Er zijn wel enkele Gewestelijke verschillen: In Vlaanderen (27%) is de oproepingsbrief efficiënter dan in de andere twee Gewesten en heel weinig gebruikt in Brussel. In Brussel en Wallonië speelt dan weer het aanraden van de arts een grote rol.

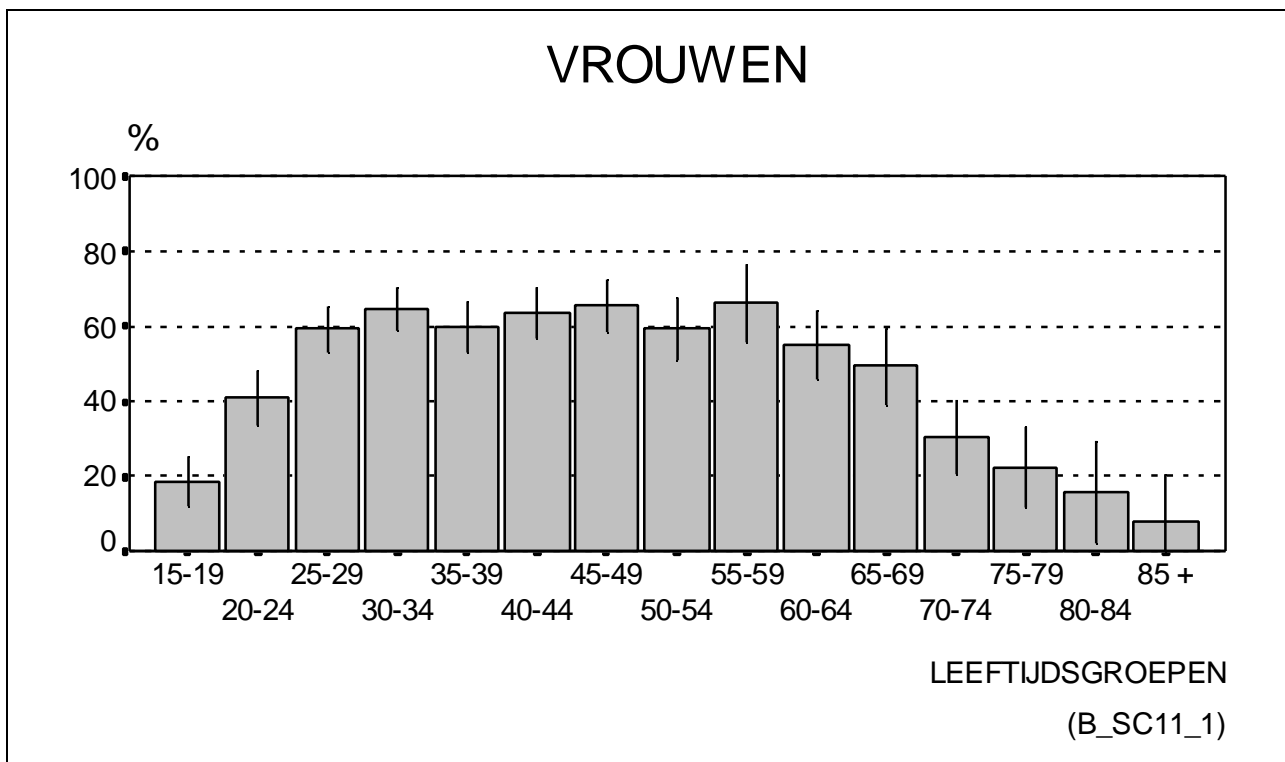
6.9.2.2. Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1)

In België heeft 57% van de vrouwen tussen 50 en 70 een klinisch borstonderzoek laten doen in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage verhoogt tot 64% voor vrouwen tussen 40 en 49 jaar.

In België hebben 41% van de vrouwen tussen 50 en 70 in de loop van het laatste jaar klinisch borstonderzoek laten doen en 16% in de loop van het vorige jaar. Bovendien hebben 13% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 30% hebben dit nog nooit laten doen (dit laatste komt vaker voor bij vrouwen met een laag opleidingsniveau).

Het percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen varieert wel met de leeftijd (Figuur 6.9.2.2): 41% bij de 20-24 jarigen, 68% bij de 30-34 jarigen, 64% bij de 40-44 jarigen, 59% bij de vrouwen van 50-54 jaar om daarna rechtlijnig te verminderen.

Figuur 6.9.2.2 Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), in functie van de leeftijd, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.2.3)

Vrouwen met een hoger socio-economisch profiel maken meer gebruik van het klinisch borstonderzoek; dit kan geverifieerd worden in de volgende analyse per opleidingsniveau en niet per in functie van het gezinsinkomen.

Tabel 6.9.2.3 Percentage vrouwen (50-70 jaar) dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	26,2	(6,2-46,2)
	Lager	58,4	(44,7-72,2)
	Lager secundair	46,3	(36,4-56,3)
	Hoger secundair	61,7	(52,0-71,5)
	Hoger	67,0	(58,1-75,9)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	56,2	(42,3-70,2)
	20.000-30.000	46,0	(35,5-56,5)
	30.000-40.000	61,7	(52,7-70,6)
	40.000-60.000	56,3	(47,3-65,4)
	>60.000	54,2	(41,5-66,9)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	58,5	(52,1-64,8)
	Zeer slecht tot redelijk	54,8	(46,9-62,6)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	59,6	(53,8-65,4)
	Vroeger gerookt	57,6	(45,3-69,9)
	Matige roker (<20)	46,2	(33,6-58,8)
	Zware roker	54,4	(36,6-72,2)
VERBLIJFPLAATS	Vlaams Gewest	57,3	(50,4-64,2)
	Brussels Gewest	55,2	(47,2-63,2)
	Waals Gewest	56,3	(48,3-64,4)

Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar varieert niet significant in functie van het Gewest of de provincie (Tabel 6.9.2.4).

Tabel 6.9.2.4 *Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), in functie van het Gewest of provincie, Gezondheidsenquête, België, 1997.*

VERBLIJFPLAATS (provincie)	KLINISCH BORSTONDERZOEK IN LAATSTE 2 JAAR		Totaal
	Ja	Nee	N
	%	%	
Antwerpen	60,0	40,0	99
Vlaams Brabant	62,5	37,5	76
West-Vlaanderen	55,2	44,8	86
Oost-Vlaanderen	61,3	38,7	91
Limburg	48,4	51,6	55
Brussel	53,3	46,7	324
Waals Brabant	69,9	30,1	29
Henegouwen	61,1	38,9	127
Luik	53,8	46,2	154
Luxemburg	47,5	52,5	33
Namen	44,8	55,2	47
België	57,3	42,7	1121

Personen van 50 tot 70 jaar			

6.9.2.3. Percentage vrouwen dat in de loop van vorige maand aan zelfonderzoek heeft gedaan (SC13_1)

In België heeft 30% van de vrouwen van 15 jaar en ouder een zelfonderzoek gedaan, 24% hebben dit gedaan langer dan 1 maand geleden en 5% nog langer geleden. 41% hebben dit nooit gedaan (Dit laatste lijkt frequenter voor te komen bij vrouwen met een lager opleidingsniveau en lager gezinsinkomen).

Het percentage vrouwen dat een zelfonderzoek heeft ondernomen in de loop van het laatste maand varieert met de leeftijd: 23% bij de 15-24 jarigen, 37% bij de 35-44 jarigen, 37% bij de vrouwen van 55-64 jaar om daarna rechtlijnig te dalen.

Het gebruik van het zelfonderzoek (in de loop van het laatste maand) varieert niet significant in functie van het socio-economisch niveau (opleidingsniveau of gezinsinkomen) of woonplaats (29% in Vlaanderen, 31% in Brussel en 32% in Wallonië).

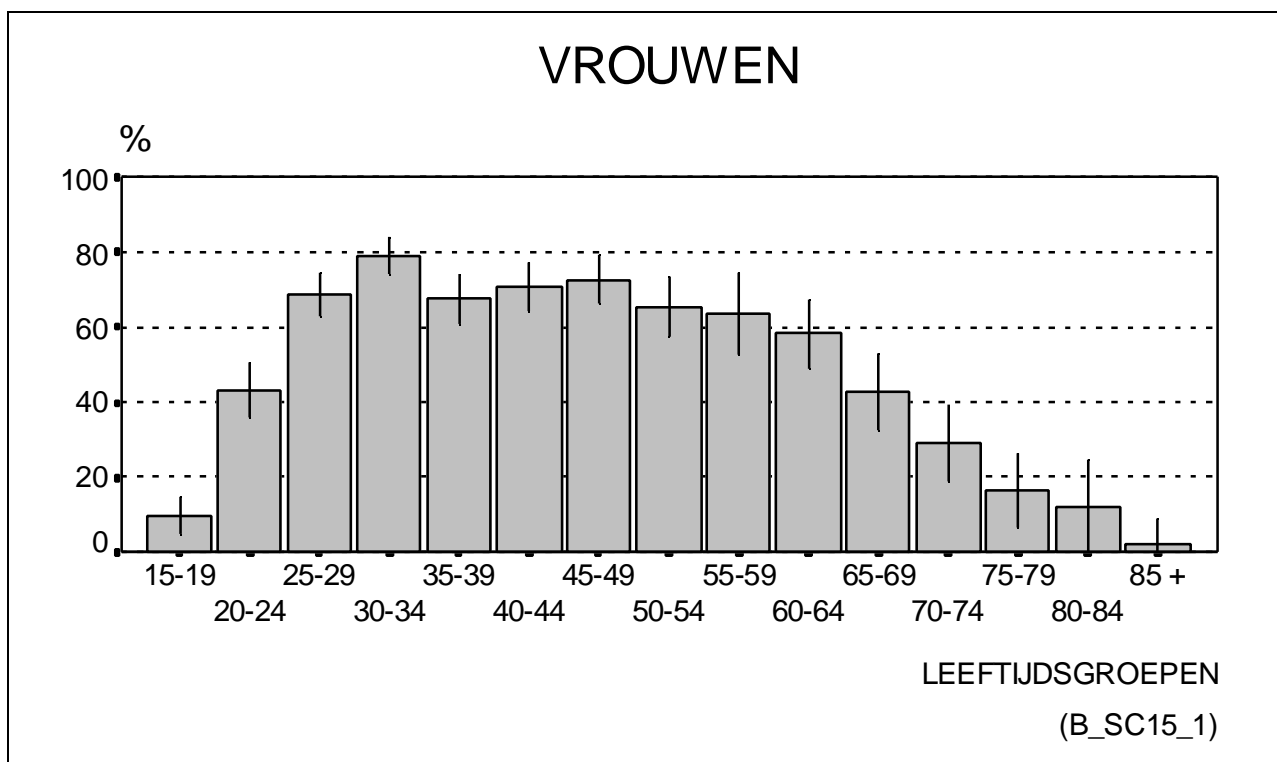
6.9.2.4. Percentage vrouwen dat een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (SC15_1)

In België hebben, 70% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar een uitstrijkje laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (47% in de loop van het laatste jaar).

24% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar hebben een uitnodiging gekregen om een baarmoederhals uitstrijkje te laten nemen, (maar ook 3% van de 20-24 jarigen en 28% van de 65-69 jarigen en 15% van de 70-74 jarigen) 34% in het Vlaamse Gewest en 10% in de andere twee Gewesten). Ongeveer een derde daarvan heeft de oproep beantwoord. De anderen hebben niet gereageerd meestal omwille van geneeskundige redenen (reeds een uitstrijkje laten nemen of de baarmoeder is verwijderd).

Het percentage dat in de loop van de laatste drie jaar een uitstrijkje heeft laten nemen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.2.3): 10% bij de 15-19 jarigen, 43% bij de 20-24 jarigen, 60 tot 80% tussen 25 en 64 jaar met daarna een regelmatige daling.

Figuur 6.9.2.3 Percentage vrouwen dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), in functie van de leeftijd, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.2.5)

Er is een duidelijke samenhang te zien met het socio-economisch profiel van de vrouw in functie van het aantal uitstrijkjes bij vrouwen tussen 25 en 64 jaar: het aantal stijgt met het opleidingsniveau en het gezinsinkomen. Deze verschillen zijn significant na standaardisatie voor leeftijd.

Het percentage vrouwen dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heel laten nemen lijkt hoger in het Vlaams Gewest (73%) dan in de andere twee (64%). Dit verschil is significant na standaardisatie voor leeftijd.

Tabel 6.9.2.5 Percentage vrouwen (25-64 jaar) dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Vlaanderen, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	37,5	(23,7-51,3)
	Lager	53,1	(43,2-63,0)
	Lager secundair	62,2	(55,9-68,6)
	Hoger secundair	69,2	(64,5-73,9)
	Hoger	77,9	(73,8-82,0)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	47,0	(37,5-56,6)
	20.000-30.000	59,7	(53,5-65,9)
	30.000-40.000	67,8	(62,7-73,0)
	40.000-60.000	73,7	(69,4-78,0)
	>60.000	78,8	(72,1-85,4)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	71,4	(68,5-74,4)
	Zeer slecht tot redelijk	63,2	(57,5-68,9)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	69,5	(66,1-73,0)
	Vroeger gerookt	71,8	(66,4-77,3)
	Matige roker (<20)	67,4	(61,2-73,5)
	Zware roker	62,9	(53,7-72,1)
VERBLIJFPLAATS	Vlaams Gewest	72,9	(69,4-76,4)
	Brussels Gewest	63,9	(59,8-68,0)
	Waals Gewest	63,6	(59,3-67,9)

Er is een multi-variabele analyse (logistische regressie) uitgevoerd om de respectievelijke impact van de basisfactoren te kunnen meten: met het opleidingsniveau en maandelijks inkomen is hier geen rekening gehouden (met een hoger risico dat de lager socio-economische klassen niet deelgenomen hebben aan de kanker opsporing). Zelfs al wordt rekening gehouden met deze factoren, de woonplaats (Gewest) moet in dit model opgenomen worden, met een hoger risico dat in Brussel en Wallonië minder gevolg is gegeven aan de kanker opsporing. Met de rookgewoonten en gezondheidsbeleving is geen rekening gehouden.

Binnen de Gewesten merken we enkele verschillen (Tabel 6.9.2.6). Toch zijn alleen de verschillen in Wallonië significant na standaardisatie voor leeftijd (logistische regressie): Het percentage verschil van slechts 58% in Henegouwen tot 79% in Waals Brabant.

Tabel 6.9.2.6 Percentage vrouwen (25 - 64 jaar) dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten nemen (SC15_1), per provincie, Gezondheidsenquête, België, 1997.

VERBLIJFPLAATS (provincie)	UITSTRIJKJE BAARMOEDERHALS IN LAATSTE 3 JAAR		Totaal
	Ja	Neen	N
	%	%	
Antwerpen	75,7	24,3	263
Vlaams Brabant	72,4	27,6	174
West-Vlaanderen	70,9	29,1	189
Oost-Vlaanderen	71,2	28,8	213
Limburg	77,7	22,3	114
Brussel	64,1	35,9	766
Waals Brabant	78,8	21,2	101
Henegouwen	57,6	42,4	312
Luik	68,4	31,6	320
Luxemburg	63,4	36,6	69
Namen	63,3	36,7	113
België	69,5	30,5	2634

Personen van 25 tot 64 jaar			

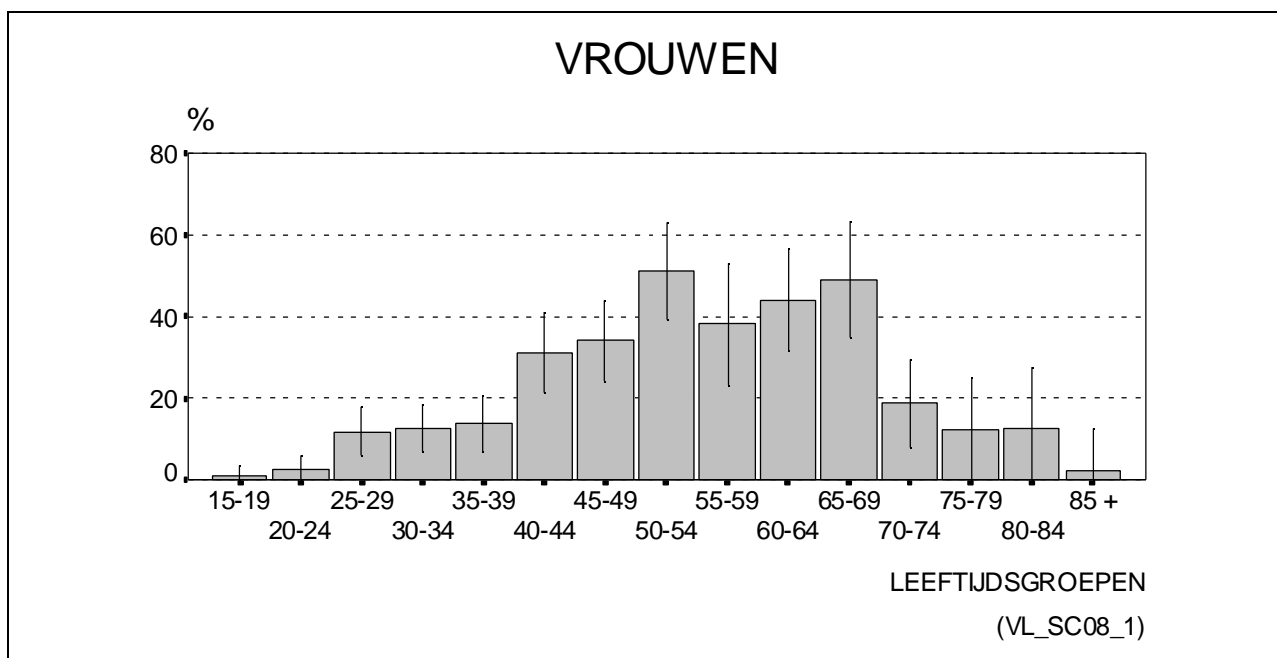
6.9.3. Vlaams Gewest

6.9.3.1. Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1)

In het Vlaams Gewest hebben 45% van de vrouwen van 50 tot 70 jaar een mammografie gehad in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage is voor de 40 tot 49 jarigen, 33%.

Het percentage vrouwen dat in de loop van de laatste twee jaar een mammografie heeft laten doen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.3.4): 12% bij de 30 tot 34 jarigen, 14% bij de 35 tot 39 jarigen, 31% bij de 40 tot 44 jarigen, 34% bij de vrouwen van 45 tot 49 jaar, 51% bij de 50-54 jarigen om tenslotte te regelmatig te dalen tot 49% bij vrouwen van 65 tot 69 jaar.

Figuur 6.9.3.4 Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen, (sco8_1) in functie van de leeftijd van de vrouwen, Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken

Op socio-economisch vlak kunnen we niet besluiten dat er een samenhang is tussen het percentage mammografieën en het opleidingsniveau van de vrouw of het gezinsinkomen (Tabel 6.9.3.7 voor directe standaardisatie en multivariabele analyse).

Het aantal mammografie varieert wel van 36% in West-Vlaanderen tot 51% in Oost-Vlaanderen (de verschillen blijven na standaardisatie voor leeftijd): Tabel 6.9.3.2.

Tabel 6.9.3.7 *Percentage vrouwen (50-70 jaar) die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.*

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	33,6	(,6-66,5)
	Lager	38,0	(16,6-59,4)
	Lager secundair	37,3	(24,8-49,7)
	Hoger secundair	50,4	(36,7-64,1)
	Hoger	66,0	(52,2-79,8)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	37,0	(8,0-65,9)
	20.000-30.000	41,9	(26,6-57,2)
	30.000-40.000	49,8	(37,2-62,3)
	40.000-60.000	43,2	(32,1-54,4)
	>60.000	50,3	(30,2-70,4)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	46,8	(38,4-55,2)
	Zeer slecht tot redelijk	50,0	(38,2-61,8)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	49,0	(40,7-57,3)
	Vroeger gerookt	34,2	(19,1-49,3)
	Matige roker (<20)	54,3	(35,4-73,2)
	Zware roker	39,3	(19,0-59,6)

Bijkomende Analyses

25% van de vrouwen tussen 50 en 70 hebben in de loop van het laatste jaar een mammografie laten nemen en 20% in de loop van het vorige jaar. Er is dus een lichte verhoging (55% in plaats van 50%) voor de laatste twaalf maanden. Bovendien hebben 22% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 32% hebben dit nog nooit laten doen.

Bij de vrouwen die een mammografie hebben laten nemen hebben 50% dit laten doen op aanraden van hun huisarts of specialist zonder enig aanwijsbare reden, 27% heeft een oproepingsbrief beantwoord en 13% omdat zij of een arts een abnormaliteit had vastgesteld.

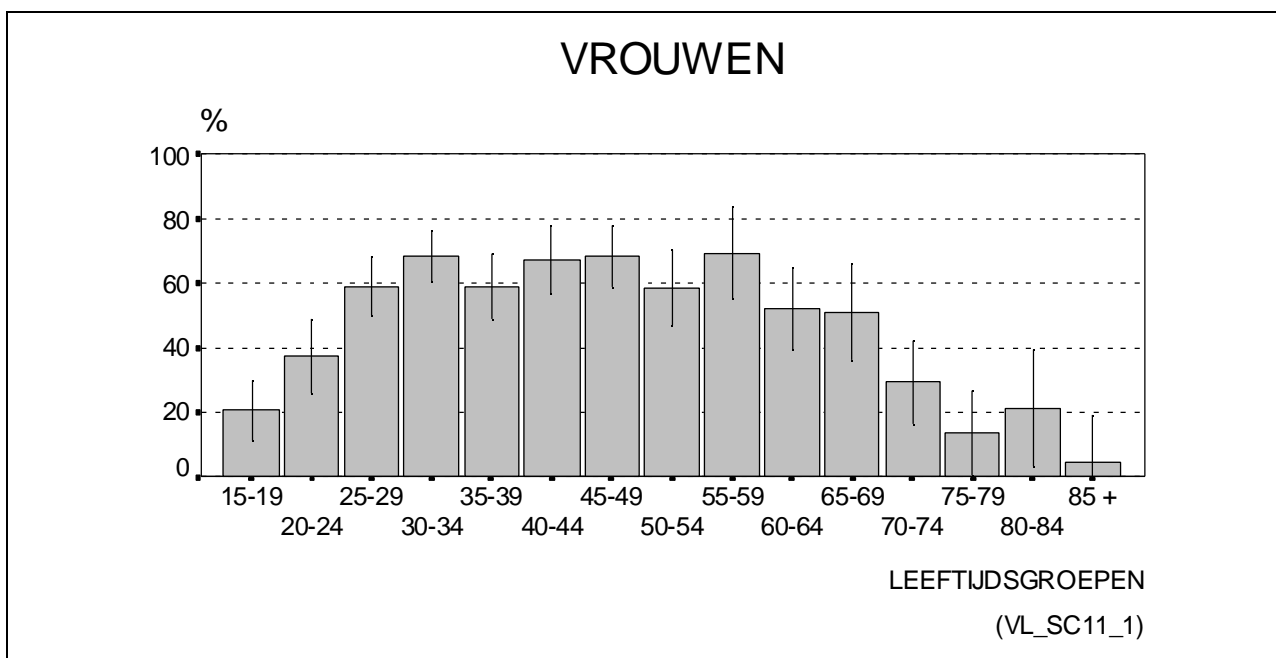
6.9.3.2. Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1)

In het Vlaams Gewest heeft 58% van de vrouwen tussen 50 en 70 een klinisch borstonderzoek laten doen in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage verhoogt tot 68% voor vrouwen tussen 40 en 49 jaar.

In Vlaanderen heeft 41% van de vrouwen tussen 50 en 70 in de loop van het laatste jaar klinisch borstonderzoek laten doen en 17% in de loop van het vorige jaar. Bovendien hebben 12% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 29% hebben dit nog nooit laten doen.

Het percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen varieert wel met de leeftijd (Figuur 6.9.3.5): 37% bij de 20-24 jarigen, 68% bij de 30-34 jarigen, 67% bij de 40-44 jarigen, 59% bij de vrouwen van 50-54 jaar om daarna rechtlijnig te verminderen.

Figuur 6.9.3.5 Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), in functie van de leeftijd, Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.3.8)

Op socio-economische vlak is geen samenhang tussen het opleidingsniveau en het gezinsinkomen enerzijds en het aantal klinische borstonderzoeken anderzijds.

Tabel 6.9.3.8 Percentage vrouwen (50-70 jaar) dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	17,4	(,0-44,3)
	Lager	67,9	(50,1-85,7)
	Lager secundair	46,2	(33,1-59,2)
	Hoger secundair	60,6	(47,1-74,1)
	Hoger	68,2	(54,9-81,6)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	58,3	(37,4-79,1)
	20.000-30.000	50,6	(35,6-65,7)
	30.000-40.000	56,2	(44,2-68,1)
	40.000-60.000	60,5	(48,7-72,4)
	>60.000	49,2	(29,5-68,8)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	59,6	(51,1-68,1)
	Zeer slecht tot redelijk	53,0	(41,0-64,9)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	63,5	(55,5-71,4)
	Vroeger gerookt	55,7	(37,0-74,4)
	Matige roker (<20)	49,1	(30,7-67,6)
	Zware roker	55,6	(32,1-79,2)

6.9.3.3. Percentage vrouwen dat in de loop van vorige maand aan zelfonderzoek heeft gedaan (SC13_1)

In het Vlaams Gewest heeft 29% van de vrouwen van 15 jaar of ouder aan zelfonderzoek gedaan in de loop van het laatste jaar, voor 26% is dit reeds langer dan een maand geleden en voor 5% is dit langer dan een jaar geleden. 40% van de vrouwen heeft dit nooit gedaan (dit lijkt frequenter bij vrouwen met een lager opleidingsniveau).

Het percentage vrouwen dat een zelfonderzoek heeft ondernomen in de loop van het laatste maand varieert met de leeftijd: 20% bij de 15-24 jarigen, 34% bij de 35-44 jarigen, 34% bij de vrouwen van 55-64 jaar om daarna rechtlijnig te dalen

Het uitvoeren van het zelfonderzoek (in de loop van het laatste maand) varieert niet significant in functie van het socio-economisch niveau

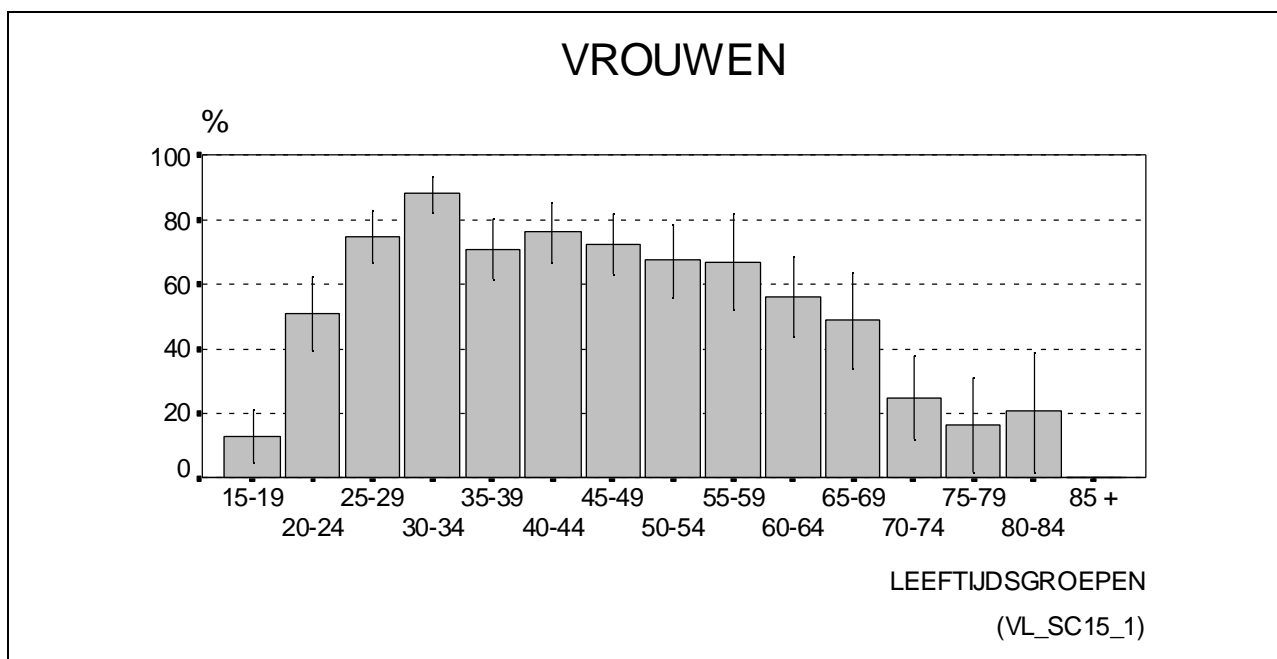
6.9.3.4. Percentage vrouwen dat een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (SC15_1)

In België hebben 73% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar een uitstrijkje laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (49% in de loop van het laatste jaar). Ter herinnering, de doelstelling die de Vlaamse Gemeenschap heeft gesteld op dat vlak is 80%.

34% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar hebben een uitnodiging gekregen om een baarmoederhals uitstrijkje te laten nemen, (maar ook 4% van de 20-24 jarigen en 34% van de 65-69 jarigen en 12% van de 70-74 jarigen). Ongeveer een derde daarvan heeft de oproep beantwoord. De anderen hebben niet gereageerd meestal omwille van geneeskundige redenen (reeds een uitstrijkje laten nemen of de baarmoeder is verwijderd).

Het percentage dat in de loop van de laatste drie jaar een uitstrijkje heeft laten nemen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.3.6): 13% bij de 15-19 jarigen, 51% bij de 20-24 jarigen, 67 tot 88% tussen 25 en 59 jaar met daarna een regelmatige daling (56% tussen 60 en 64 jaar).

Figuur 6.9.3.6 Percentage vrouwen dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), in functie van de leeftijd, Vlaams Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.3.9)

Er is een samenhang te zien met het socio-economisch profiel van de vrouw in functie van het aantal uitstrijkjes bij vrouwen tussen 25 en 64 jaar: het aantal stijgt met het opleidingsniveau en het gezinsinkomen. Deze verschillen zijn niet significant na standaardisatie voor leeftijd.

Tabel 6.9.3.9 Percentage vrouwen (25 - 64 jaar) dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), gestaandaardiseerd voor leeftijd, Vlaanderen, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	65,7	(52,0-79,5)
	Lager	64,8	(51,2-78,4)
	Lager secundair	68,3	(59,5-77,1)
	Hoger secundair	71,9	(65,6-78,1)
	Hoger	79,2	(72,6-85,7)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	46,8	(27,4-66,2)
	20.000-30.000	66,2	(56,7-75,8)
	30.000-40.000	70,3	(63,3-77,2)
	40.000-60.000	76,0	(70,2-81,8)
	>60.000	77,6	(67,0-88,3)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	75,5	(71,6-79,4)
	Zeer slecht tot redelijk	64,4	(55,5-73,4)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	75,8	(71,2-80,4)
	Vroeger gerookt	71,0	(63,4-78,6)
	Matige roker (<20)	66,7	(57,9-75,6)
	Zware roker	69,2	(55,9-82,5)

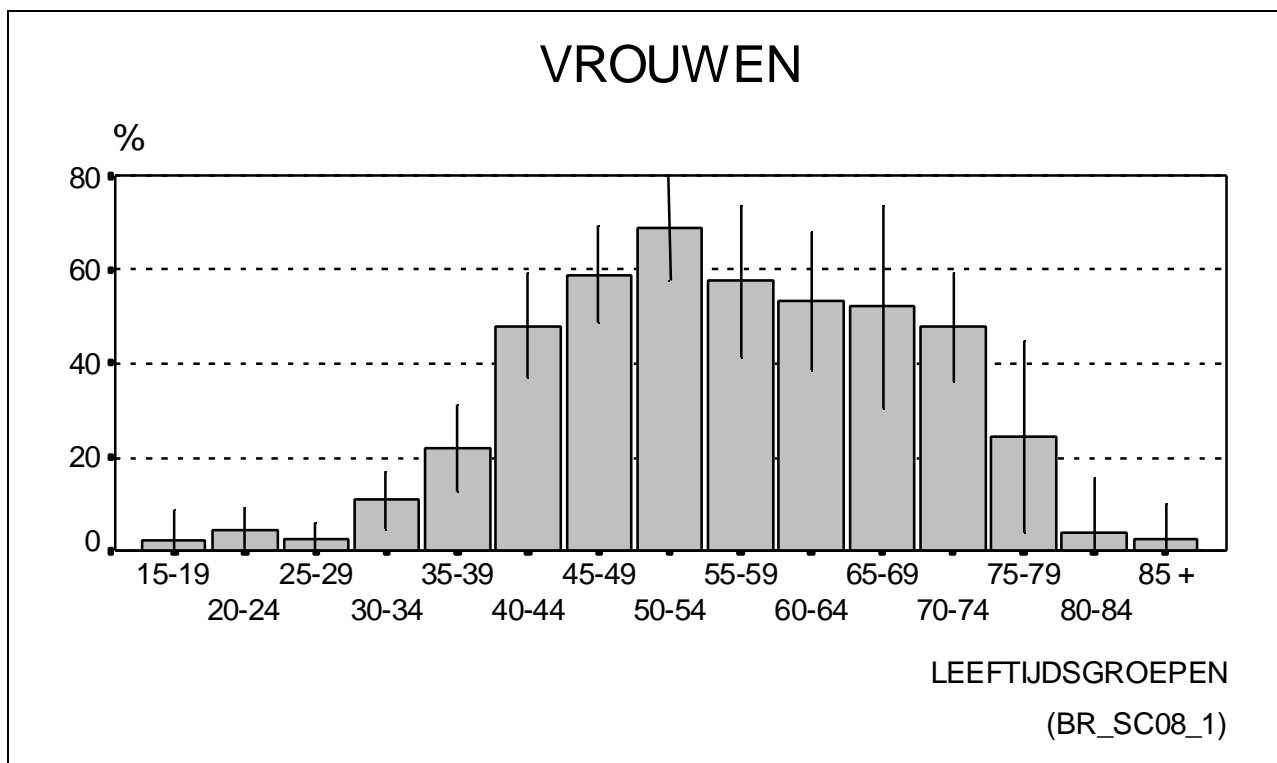
6.9.4. Brussels Gewest

6.9.4.1. Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1)

In het Brussels Gewest hebben 58% van de vrouwen van 50 tot 70 jaar een mammografie gehad in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage is voor de 40 tot 49 jarigen, 54%.

Het percentage vrouwen dat in de loop van de laatste twee jaar een mammografie heeft laten doen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.4.7): 11% bij de 30 tot 34 jarigen, 22% bij de 35 tot 39 jarigen, 48% bij de 40 tot 44 jarigen, 59% bij de vrouwen van 45 tot 49 jaar, 69% bij de 50-54 jarigen om tenslotte te regelmatige te dalen tot 52% bij vrouwen van 65 tot 69 jaar.

Figuur 6.9.4.7 Percentage vrouwen die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen, (sco8_1) in functie van de leeftijd van de vrouwen, Brussels Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken

Op socio-economisch vlak kunnen we niet besluiten dat er een samenhang is tussen het percentage mammografieën en het opleidingsniveau van de vrouw of het gezinsinkomen (Tabel 6.9.4.10). Er is ook geen verschil tussen de nationaliteiten van de vrouw (logistische regressie, rekening houdend met de leeftijd).

Tabel 6.9.4.10 Percentage vrouwen (50-70 jaar) die in de loop van de laatste twee jaar een mammografie hebben laten nemen (SC08_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Brussels Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	75,2	(56,8-93,6)
	Lager	51,2	(33,4-69,0)
	Lager secundair	59,2	(44,6-73,9)
	Hoger secundair	57,7	(42,7-72,7)
	Hoger	72,9	(61,0-84,7)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	48,8	(29,1-68,5)
	20.000-30.000	55,8	(38,0-73,7)
	30.000-40.000	62,2	(49,1-75,4)
	40.000-60.000	61,8	(46,1-77,5)
	>60.000	73,0	(55,5-90,5)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	67,5	(57,8-77,1)
	Zeer slecht tot redelijk	56,3	(42,8-69,9)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	60,6	(49,7-71,6)
	Vroeger gerookt	66,3	(54,1-78,5)
	Matige roker (<20)	62,4	(45,0-79,9)
	Zware roker	37,3	(13,1-61,4)

Bijkomende Analyses

38% van de vrouwen tussen 50 en 70 hebben in de loop van het laatste jaar een mammografie laten nemen en 20% in de loop van het vorige jaar. Er is dus een lichte verhoging (65% in plaats van 50%) voor de laatste twaalf maanden wat kan betekenen dat er een "over-screening" is. Bovendien hebben 14% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 27% hebben dit nog nooit laten doen.

Bij de vrouwen die een mammografie hebben laten nemen hebben 75% dit laten doen op aanraden van hun huisarts of specialist zonder enig aanwijsbare reden, 4% heeft een oproepingsbrief beantwoord en 8% omdat zij of een arts een abnormaliteit had vastgesteld.

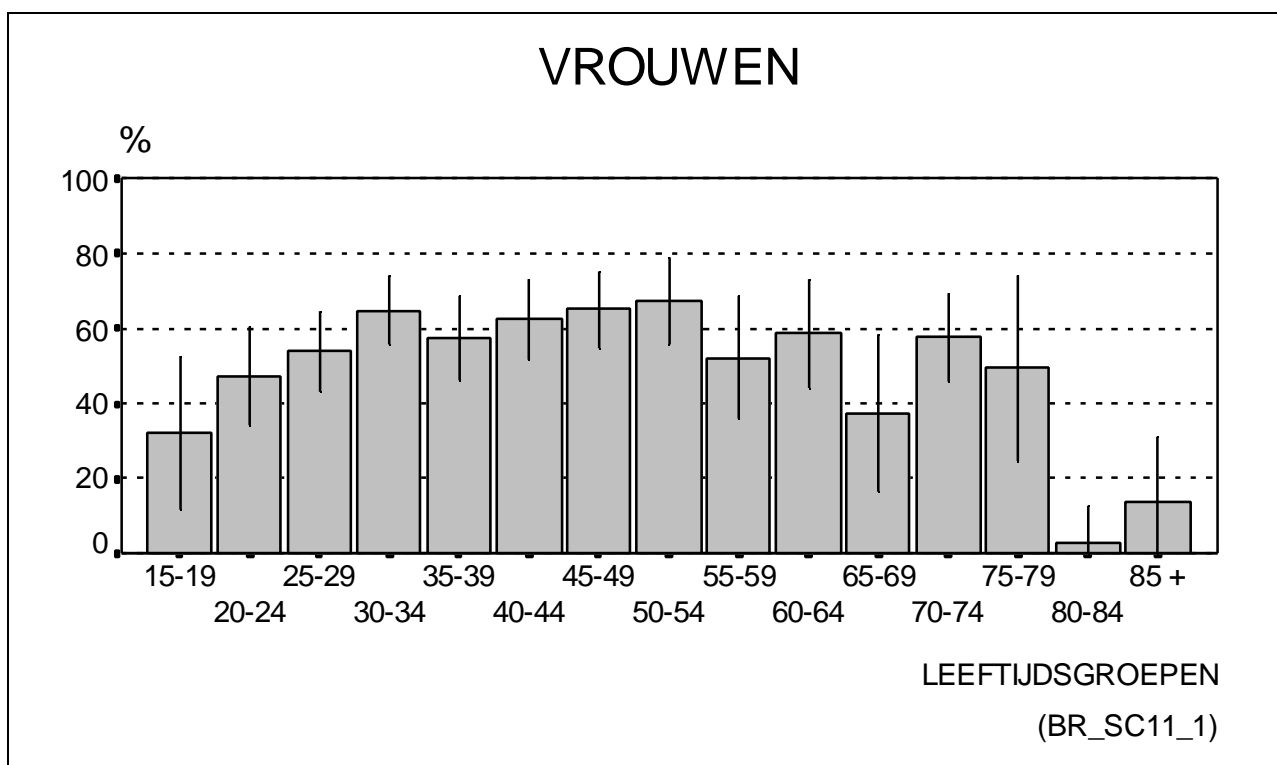
6.9.4.2. Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1)

In het Brussels Gewest heeft 53% van de vrouwen tussen 50 en 70 een klinisch borstonderzoek laten doen in de loop van de laatste twee jaar. Dit percentage verhoogt tot 64% voor vrouwen tussen 40 en 49 jaar

In Brussel heeft 38% van de vrouwen tussen 50 en 70 in de loop van het laatste jaar klinisch borstonderzoek laten doen en 15% in de loop van het vorige jaar. Bovendien hebben 12% reeds langer dan twee jaar geleden een mammografie laten nemen en 34% hebben dit nog nooit laten doen.

Het percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen varieert wel met de leeftijd (Figuur 6.9.4.8): 47% bij de 20-24 jarigen, 65% bij de 30-34 jarigen, 62% bij de 40-44 jarigen, 57% bij de vrouwen van 50-54 jaar om daarna rechtlijnig te verminderen.

Figuur 6.9.4.8 Percentage vrouwen dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), in functie van de leeftijd, Brussels Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.4.11)

Op socio-economische vlak kan niet automatisch een samenhang verondersteld worden tussen het opleidingsniveau en het gezinsinkomen enerzijds en het aantal klinische borstonderzoeken anderzijds.

Na standaardisatie voor leeftijd (logistische regressie), is er een significante samenhang tussen de nationaliteit van de vrouw enerzijds en het aantal klinische onderzoeken anderzijds (59% onderzoeken bij Belgen in de loop van de laatste twee jaar tegenover 44% bij de niet-Belgische vrouwen of het geboorteland (59% bij vrouwen in België geboren tegenover 46% bij vrouwen geboren in het buitenland).

Tabel 6.9.4.11 *Percentage vrouwen (50-70 jaar) dat een klinisch borstonderzoek heeft laten doen in de loop van de laatste twee jaar (SC11_1), gestandaardiseerd i- seerd voor leeftijd, Brussels Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.*

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	20,8	(5,6-35,9)
	Lager	55,8	(38,4-73,2)
	Lager secundair	57,7	(42,9-72,5)
	Hoger secundair	56,4	(41,4-71,3)
	Hoger	74,2	(62,6-85,7)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	58,2	(35,5-80,8)
	20.000-30.000	45,0	(27,7-62,3)
	30.000-40.000	63,2	(50,2-76,2)
	40.000-60.000	62,1	(47,3-77,0)
	>60.000	55,9	(39,3-72,5)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	60,1	(49,7-70,5)
	Zeer slecht tot redelijk	53,8	(40,6-66,9)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	53,6	(42,5-64,8)
	Vroeger gerookt	69,8	(58,5-81,2)
	Matige roker (<20)	59,8	(43,3-76,3)
	Zware roker	47,8	(19,2-76,4)

6.9.4.3. Percentage vrouwen dat in de loop van vorige maand aan zelfonderzoek heeft gedaan (SC13_1)

In het Brussels Gewest heeft 31% van de vrouwen van 15 jaar of ouder aan zelfonderzoek gedaan in de loop van het laatste jaar, voor 19% is dit reeds langer dan een maand geleden en voor 4% is dit langer dan een jaar geleden. 47% van de vrouwen heeft dit nooit gedaan (dit lijkt frequenter bij vrouwen met een lager opleidingsniveau).

Het percentage vrouwen dat een zelfonderzoek heeft ondernomen in de loop van het laatste maand varieert met de leeftijd: 28% bij de 15-24 jarigen, 35% bij de 35-44 jarigen, 39% bij de vrouwen van 55-64 jaar om daarna rechtlijnig te dalen

Het uitvoeren van het zelfonderzoek (in de loop van het laatste maand) varieert niet significant in functie van het socio-economisch niveau

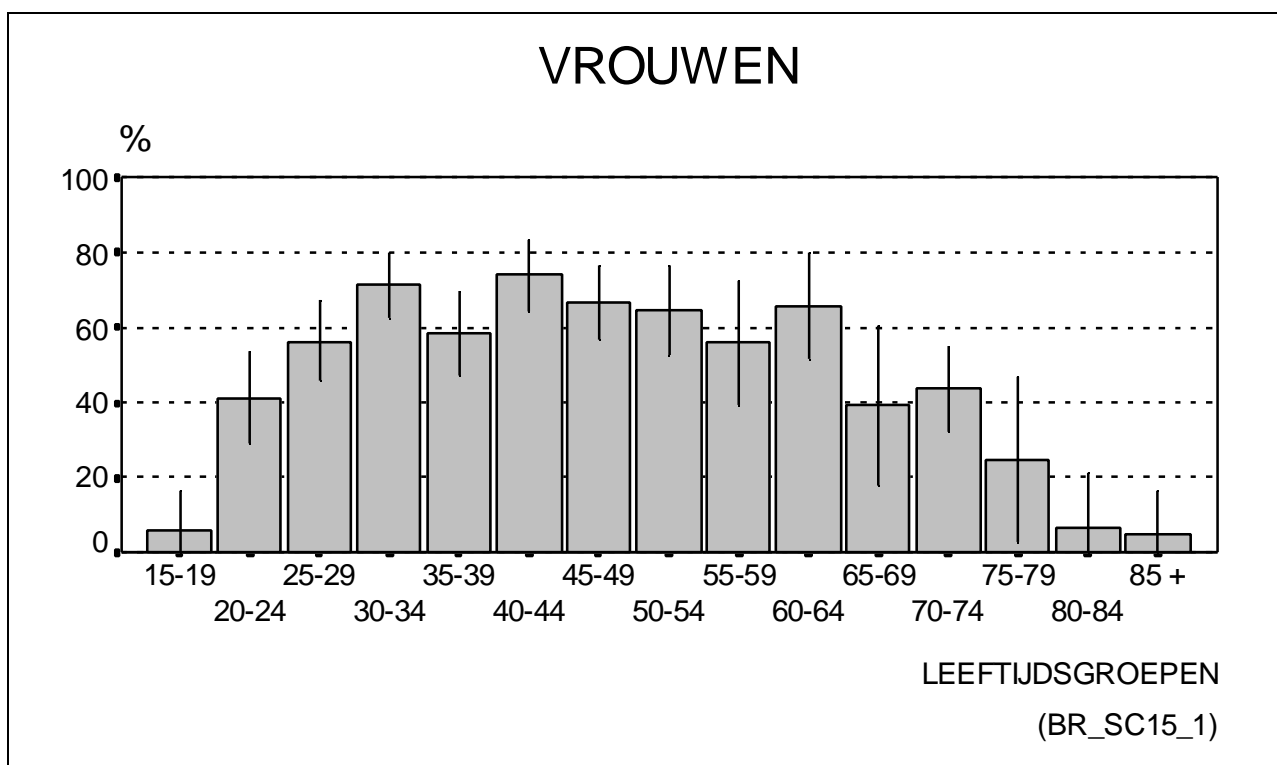
6.9.4.4. Percentage vrouwen dat een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (SC15_1)

In Brussel hebben 64% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar een uitstrijkje laten nemen in de loop van de laatste drie jaar (44% in de loop van het laatste jaar).

10% van de vrouwen tussen 25 en 64 jaar hebben een uitnodiging gekregen om een baarmoederhals uitstrijkje te laten nemen, (maar ook 21% van de 65-69 jarigen en 16% van de 70-74 jarigen). Ongeveer de helft daarvan heeft de oproep beantwoord.

Het percentage dat in de loop van de laatste drie jaar een uitstrijkje heeft laten nemen varieert met de leeftijd (Figuur 6.9.4.9): 6% bij de 15-19 jarigen, 41% bij de 20-24 jarigen, 56 tot 74% tussen 25 en 64 jaar met daarna een regelmatige daling.

Figuur 6.9.4.9 Percentage vrouwen dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), in functie van de leeftijd, Brussels Gewest, Gezondheidsenquête, België, 1997.

Bespreking in functie van een aantal basis kenmerken (Tabel 6.9.4.12)

Er is een samenhang te zien met het socio-economisch profiel van de vrouw in functie van het aantal uitstrijkjes bij vrouwen tussen 25 en 64 jaar: het aantal stijgt met het opleidingsniveau en het gezinsinkomen. Deze verschillen zijn significant na standaardisatie voor leeftijd.

Het aantal uitstrijkjes hangt wel samen met de nationaliteit of het geboorteland van de vrouw: bij de Belgische vrouwen komt het vaker voor (68%) dan bij vrouwen geboren in het buitenland (58%) of niet-Belgen (53%). Dit verschil is significant na standaardisatie voor leeftijd (logistische regressie).

Tabel 6.9.4.12 Percentage vrouwen (25-64 jaar) dat in de loop van de laatste drie jaar een baarmoederhals uitstrijkje heeft laten doen (SC15_1), gestandaardiseerd voor leeftijd, Brussel, Gezondheidsenquête, België, 1997.

		PROPORTIE (%)	95% B.I.
		—————	—————
ONDERWIJSNIVEAU	Geen diploma	38,4	(21,1-55,6)
	Lager	41,1	(27,9-54,3)
	Lager secundair	57,1	(46,0-68,1)
	Hoger secundair	64,0	(55,9-72,1)
	Hoger	76,0	(70,6-81,4)
EQUIVALENT INKOMEN (BFR)	< 20.000	42,0	(29,1-54,9)
	20.000-30.000	50,4	(40,7-60,1)
	30.000-40.000	64,7	(55,2-74,2)
	40.000-60.000	67,1	(60,3-73,9)
	>60.000	80,6	(72,9-88,3)
GEZONDHEIDSBELEVING	Goed tot zeer goed	66,3	(61,5-71,2)
	Zeer slecht tot redelijk	60,5	(52,3-68,7)
ROOKGEWOONTEN	Nooit gerookt	57,7	(51,4-64,1)
	Vroeger gerookt	69,3	(60,4-78,2)
	Matige roker (<20)	72,1	(62,9-81,3)
	Zware roker	64,6	(52,6-76,5)

6.9.5. Bibliografie

1. Loewenstein D.A., Amigo E., Duara R., Guterman A., Hurwitz D., and coll. - A new scale for the assessment of functional status in Alzheimer's disease and related disorders. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences* 1989; 44: 114-121.
2. Kankerpreventie in Vlaanderen. Brussel. Vlaamse Kankerliga, 1997; 3-209.
3. La prévention des cancers féminins : détection précoce et dépistage. Une enquête par sondage auprès de 12.400 Européennes. Bruxelles. Commission des Communautés Européennes, 1991;
4. Bleyen L., De Backer G. - Breast cancer screening in Ghent, using the existing infrastructure of medical services. *Arch Public Health* 1993; 51: 37
5. Aelvoet, W., Capet, F., Vanoverloop, J. Gezondheidsindicatoren, 1996. Brussel. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 1998; 1-151.
6. Laara E., Day N.E., Hakama M. - Trends in mortality from cervical cancer in the Nordic countries: association with organised screening programmes. *Lancet* 1987; 1: 1247-1249.
7. Day N.E. - Effect of Cervical Cancer Screening in Scandinavia. *Obstet Gynecol* 1984; 63: 714-718.